BARBU ȘTEFĂNESCU DELAVRANCEA

Trubadurul

BARBU ŞTEFĂNESCU DELAVRANCEA

TRUBADURUL

Prieteni din liceu, sfârşeam anul al doilea de facultate. Ceata noastră era un amestec de la Drept, de la Ştiinţe şi de la Litere. Unii, trecând examenele de Drept, urmau cursurile de la Ştiinţele fizice; alţii, distingându-se la Matematici, răsfoiau tomurile lui Mourlon, ca să susţie, cu mai multă înverşunare, că Dreptul nu este o ştiinţă.

„Trubadurul" – cum îl porecliserăm noi – trecuse examenele de latineşte şi de greceşte. Dezgustat de literatura veche, aruncând pe Leopardi supt cuvânt că prea e trist, purta în buzunarul unei haine măslinii poeziile lui Giusti şi urma la anatomie şi fiziologie cu o patimă nefirească şi cu o scârbă ascunsă.

De cum începea luna lui mai, pentru noi încetau cursurile academice.

De la rontul al doilea înainte, ogoarele se întind verzi, îmbrăcate în orz aspru, trifoi creț şi ovăz orbotat cu grăunțe cari se clatină pe firişoare la fitece adiere. Ne-ar fi fost peste poate să mai ascultăm acțiunea paulianâ, sărurile cuprului, funcțiile ficatului şi perechile de pârghii.

Ne înțelegeam instinctiv. O pornire vagă, ne prevestea, dis-de-dimineață, călătorie.

Soarele cald de pe cerul limpede, bâzâitul albinelor şi tolăneala căței lor de supt streşinile caselor însemnau golirea buzunarelor de hârtie şi de creioane, lipsă de dreptul roman, odihnă descriptivei, pace determinanților şi să ne vedem sănătoşi infiniților mari şi mici.

Fiecare din noi înfăşura în batiste şi ziare d-ale gurii pe o zi. Şi astfel, unii cu brânză şi pâine, alții cu ouă fierte şi smochine, alții cu portocale şi sardele, iar Trubadurul cu o năstrapă, moştenită de la bunică-sa, ne întâlneam pe treptele Academiii, în fața statuii lui Mihai Viteazul.

Destul era să zică unul din noi „Haidem!", şi câteşicinci o porneam spre Şosea, tăcuți, cu capul în jos, sfioşi, pe Podul Mogoşoaiei, şi abia aşteptând să ieşim o dată la câmp, căci bănuiam noi că în capul vreunuia se ascundea vro problemă socială, literară ori politică; sau ne aşteptam ca, de la rontul al doilea încolo, Trubadurul să ne cânte ceva nou, pe

cuvinte şi melodii improvizate, triste, fără şir, dar profunde şi ciudate.

Dacă eu n-aveam alt merit decât dragostea de ceilalți şi prietenia tuturora pentru mine, acest merit ar fi prea mic când e vorba de tovarăşii mei.

Revoltați contra şcoalelor, cârtind contra profesorilor, nesățioşi de studii, cercetând împreună toate greutățile ştiinții, răsfoind ultimele descoperiri, veghind nopțile de iarnă pe formule algebrice şi pe operile criticismului modern, aceşti frați de studii şi de viață deveniseră, înainte de vreme, nişte capete culte şi severe, pentru cari nimic nu era străin cu desăvârşire.

Cel mai tânăr era de douăzeci şi unu de ani. Slab, palid, cu capul mare şi tuns mărunt; ochi negri şi vii, gene lungi şi lucioase. Nervos şi totuşi stăpân pe mişcările lui sufleteşti. Cel mai neîndurat analist în viața de toate zilele şi în daraverile ştiinții.

Despicând şi clasând orice problemă, pentru el, orice corp, ca şi orice adevăr ştiințific era un tot a unor părticele de viață şi de valori. Vrăjmaş al paradoxelor, în el se încarnase metodul d-a izbi mai întâi în forma dinafară supt care se înfățişa o controversă; odată cântărite cuvintele dintr-o cugetare şi problema redusă la subiect şi predicat, începea a dumica ideea în sine. Ceilalți, pe vrute, pe nevrute, erau târâți pe această cale „pozitivistă", cum îi ziceau unii, „sigură şi omenească", cum îi zicea el. Şcolile, în ştiință? Nişte gogorițe. Sistemele? Basme. Iar arta, mângâiere pentru

săraci şi modă pentru bogaţi. Vecinic nemulţumit cu formulele sale, ar fi dorit să aibă vreme ca să studieze „societatea noastră egoistă, săracă, leneşe, fudulă, sceptică, incultă şi nemiloasă”. Pentru cei mici şi umiliţi, un adevărat amic, neîmpăcat contra „utopiştilor nebuni”, cari, vroind să le dea prea mult, s-au ridicat pe umerii lor şi nu le-au dat nimic.

Dintre noi, cel pe care îl iubea mai mult era tocmai vrăjmaşul metodului său.

Pentru acesta analiza era un mijloc, adesea fără nicio importanţă. Vederile generale, dragostea sintezei s-a sistemului erau puterea şi mulţumirea lui. Puternic şi violent, o discuţie de mai multe ore o închidea într-o frază largă şi vârtos aşternută.

Cât pentru neînţelegerile sociale – deosebiri de stare, de naştere, de inteligenţă şi de trepte – erau o greutate închipuită, căci toate pe lume sunt bine şi armonic; tot ce poartă pe umeri un popor e drept să poarte; formele sociale şi legile, dacă nu le dărâmă, le merită.

Al treilea era blând şi îndurător, în toate neînţelegerile zgomotoase, din cauza limpezii sale convingeri că nimic nu e sigur. Tot e „probabil”. Chiar dovezile matematice ţin adesea de nişte valori virtuale ce par valori reale, căci satisfac anume serii de probleme.

De câte ori nu ne zicea surâzând:

— Dacă argumentele voastre ar avea vro greutate reală şi hotărâtoare, ar trebui ca ele, turnate în oricare creier şi pe deplin înţelese, să nască aceeaşi convingere ca şi în voi. Eu înţeleg, rând pe rând, tot ce-mi spuneţi despre Auguste Comte; am citit cu voi aceleaşi comentarii, nu schimb nimic din toate argumentele – aş putea să le repet chiar cu aceleaşi cuvinte, ce dovezi pot să vă dau că le înţeleg? — şi cu toate acestea mi se pare falsă calea pozitivismului. Se vede că un mare adevăr, la trecerea sa din natură în noi, nu se supune la aceeaşi lege generală. Şi nu e adevăr care să fie perfect identic în toate capetele; dovadă despre aceasta e că în vreme ce acest adevăr rămâne în stare de abstracţie, oamenii se înţeleg, iar când e vorba să-l aplice, acelaşi adevăr se preface în fapte deosebite în parte, ba chiar pe d-a întregul deosebite.

La asemenea cuvinte, ironia celorlalţi sfârşea prin a-l întreba:

— Duminica trecută ai fost la biserică? Ce evanghelie se citea? Ce cazanie? Tu ai fi în stare să zici „poate” când ar veni vorba despre sf. Ştefan, care a înverzit nucul uscat al văduvei.

El, fără a se sinchisi, râzând de glumele noastre, ne răspundea:

— Şi de ce nu m-aş duce? Fiecare om poartă într-însul copilăria sa, micşorată, ce e drept, înghesuită de atâtea impresii şi idei noi. Pentru ce – când nici mie, nici altora, nu fac niciun rău – să nu-i fac ei plăcere ascultând o parabolă?

Care din noi înțelege ce simte când ascultă o elegie de Chopin sau de Heine? Şi ascultați; şi vă face plăcere.

Afară numai dacă n-ați amesteca ce simțiți cu ce înțelegeți şi socotiți că în om tot e conştient, că tot se poate pune în formule algebrice. Sunt sigur că voi, dacă ați descompus un acord în *de, mi, sol,* credeți că ați înțeles ce ați simțit când ați auzit acordul. Discutați dacă o linie dreaptă la infinit este o curbă închisă şi nu vă dați seama cum omul a ajuns la ideea de unul şi de mai mulți.

Cu asemenea început de discuție, într-o zi, ajunseserăm în şoseaua care duce la Băneasa. „Scepticul" ducea la braț pe Trubadur.

— Să cânte Trubadurul! Altfel, burduful cu paradoxe o să ne amețească.

— Ba nu, mai bine să ne spuie câte ape de colori vede el în pielița albăstrie a cerului.

— Să mai zică o dată legenda de alaltăieri cu *Fata gândului*, „de care când te-ai fi apropiat ai fi înghețat sloi".

— Nu, nu, răspunse Trubadurul, căutați în ochii mei şi veți vedea dacă-mi arde de basme.

Pe supt pielea lustruită a obrajilor lui se resfirau, ca o rețea vânătă, firele vinelor.

Gura mică, cu nişte buze subţiate, ca un arc tras cu creionul pe hârtie albă. Ochii verzi dormitau supt pleoapele moleşite, şi părul negru i-atârna în talaji cu lumini argintii pe spetele înguste.

— Iar ai visat.

— Iar n-ai dormit ast-noapte.

— Aşa e. Era o lună, către miezul nopţii, că ai fi citit la lumina ei. Şi cu firea lui, p- aşa lună...

— Ei, nu ştiţi nimic, răspunse Trubadurul. De trei zile mi-a rămas în nas mirosul morţii: rece, rânced, ceva de melc fiert, şi n-am izbutit să-l gonesc nici cu cel mai delicat miros, nici cu cel mai tare. Mă încearcă frigurile. Cânt cu vioara, şi ea răsună în coşul pieptului. Mi s-a rupt o coardă... am crezut că a plesnit ceva de lângă mine. De trei zile dorm câte zece ore. Mă deştept şi mi se pare că odaia cu cărţile e în vis. Mi-e frică să mă mişc. Numai când mă spăl cu apă rece, încet-încet, se trezeşte în mine ştirea de viaţă, de mişcare, de lumină. Sunt obosit. Aş vrea să ne odihnim.

Sărirăm un şanţ plin cu buruieni înflorite, tăiarăm o pădurice de stejar, plecându-ne supt rămurile cu frunze late şi creţe. La umbra unui carpen voi Trubadurul să poposim.

Ne îngrijea soarta Trubadurului. Totdeauna fusese plăpând şi chinuit de vise, dar nu aşa de slab şi de deznădăjduit. Îl cocoloşeam cât puteam. Nici de bani, nici de casă, nici de

cărți el nu trebuia să se îngrijească. Ne era drag peste măsură. Durerea, ca şi veselia lui erau desfrânate. Nici tragedian, nici comedian n-ar fi putut să-l întreacă în mişcarea feței, în privire, în mlădierea vocii şi în răguşeala în care îşi îneca glasul când vroia să-şi arate dezgustul.

Fiecare din noi îl întrebarăm, cu un fel de ceartă în glas:

— Ce e, ce ți s-a întâmplat?

— Eşti copil. N-ar trebui să te lăsăm în voia d-tale.

— Čš i-am zis să te muți cu mine. Se vede că nu ții la nimeni pe pământ.

— Ba da, ba da, răspunse Trubadurul, ba țin prea mult, dar mă iubeşte mai mult pământul decât voi toți. Uh! şi rece şi greu trebuie să fie! Voi nu ştiți nimic. Nu puteți înțelege pe deplin, bombăni el, plecându-şi capul pe genuchiul meu. Ar trebui să uitați tot ce ați învățat din cărți, să nu mai fi văzut nimic pe pământ, şi acum, primul glas pentru voi să vă fie al meu, prima față să vă fie a mea, cea dintâi idee de viață să v-o pot da eu. Numai astfel m-ați putea înțelege. Altfel, orice v-aş spune se va izbi de cine ştie ce credință a voastră dobândită cu multă străduință. E greu să mă înțelegeți fără să vă sfărâmați metoda voastră d-a judeca, d-a înțelege şi d-a simți. Nu ştiți nimic... Nu ştiți că de trei zile...

— Ei, ce e? Ce ți s-a întâmplat? Čš i s-a înecat corăbiile pe Marea Neagră? Čš i-ai tăiat capul şi nu-l mai poți lipi la loc?

Ce e? Ce primejdie? se răsti unul dintre noi cu un fel de necaz prefăcut.

— Mai rău, răspunse Trubadurul, strângându-şi obrajii în mâini. Să nu râdeți. De trei zile mi-a rămas în nas mirosul morții; rece, rânced, ceva de melc fiert... Şi-mi scorboroşeşte nările şi se duce adânc-adânc, până în fundul creierului. Eu, care vă spuneam cu ochii închişi toate ierburile; eu, care vă spuneam tot ce şopteați din depărtări de necrezut; eu, care vă ghiceam la doi kilometri, ori strâns legat la ochi vă deosibeam numai printr-o atingere de deget, acum, acest miros îmi omoară simțurile. Auz un sunet uscat, văz un trup alb şi întins p-o masă de marmură şi parcă buricele degetelor mi se lipesc d-o mână uscată şi țeapănă.

Închise repede ochii, zgârci mâinile, strânse pumnii, se îndesă în mine, şi un fior îl cutremură din tălpi până la creştet.

— Dar unde ai fost, omule? În veci n-o să-ți vii în fire. Iar ai visat.

— La disecție! răspunse Trubadurul, tresărind. Am văzut pe masa de marmoră o fată tânără, mai frumoasă ca toate poveştile mele... I-am deschis pleoapele... Ochii verzi...

Semăna cu ele...

— Cu cine?

Ne privirăm lung, îndoindu-ne de mintea amicului nostru. De mult se furişase în noi o temere.

— Semăna cu ele... şopti apăsat Trubadurul. De astă dată, numărul *două* m-a înşelat!

Să vă spui. Nu mai pot ascunde. Să nu râdeți.

Vocea i se stinse. Începu să povestească:

„Era un timp când viața pentru mine n-avea nici formă, nici coloare, nici înțeles.

Mi-aduc foarte bine aminte că sugeam încă şi deschideam ochii mari fără a primi vro împresie statornică. Auzeam vorbe pe care le prindeam numai ca sunete. Pasările cari se certau în desişul grădinii, străchinile cari odorogeau pe masa rotundă, papucii cari se târşiiau prin casa lipită cu pământ galben, ca şi cuvintele omeneşti mi-erau deopotrivă.

Câteodată, speriat fără să ştiu de ce, scăpam țâța din gură cu un fel de țocnet gras şi dulce.

Numai atunci am fost gras, nesimțitor şi fericit. Mâncarea o găseam la nas, leagănul în brațele mamii şi o căldură de blană la sânul ei.

Eram cel din urmă copil. Adormeam totdeauna, ca pe puf, într-o troacă aşternută cu scutece vechi şi arse de atâția copii cari se odihniseră pe ele.

Voi, cari ați supt lapte strein şi v-ați legănat pe brațe plătite, aveți dreptate să nu înțelegeți.

Când m-am săltat şi alergam prin grădină şi prin viile din apropiere, odihna şi somnul periseră cu cele dintâi cuvinte, cu cele dintâi dorinți conştiente, cu prima vrere înțeleasă şi voită.

Îmi plăceau basmele, zisele din bătrâni şi mai ales întâmplările apucate de neamul meu. Nu m-ai fi luat p-o împărăție din poala bunichii; şi, în serile când fetele mari, cosând la gherghef, spuneau câte istorii toate, de m-ai fi bătut nu m-aş fi vârât în plapomă.

Încetul, pe nesimțite, creierul meu se turbura, se aprindea; în fitece noapte tresăream din somn, speriat, cu pumnii încleştați şi cu răsuflarea năbuşită. Muma-Pădurii, Zmeoaica cea bătrână, Strigoiul şi lelele cari ferbeau într-un cazan, roşiu ca para focului, mintea fetei de împărat mi-apăreau în vis. Le vedeam mai limpede de cum vedeam troscotul şi nalba din bătătură; mai real mi-apăreau ca dudul din fundul grădinii în vârful căruia mă suiam. Glasul lor de dihănii, ascuțimea ghearelor şi văpăile de pe beregată îmi spărgeau urechile, mi-amețeau vederea şi-mi dogoreau obrajii. Biată mama, lângă care dormeam, să trezea din somn şi în zadar aprindea văpaița şi mă mângâia, dându-mi să beau o cană cu apă. Eu, cu ochii deschişi, nu vedeam

nimic, n-auzeam nimic, şi obrajii mi-erau aprinşi încât mă usturau, parc-ar fi fost părpăliţi pe spuză.

Rar deşteptam pe mama cu râsul meu, la miez de noapte, căci rar mi-apăreau Fata din dafin, fericitul Cheleş, fata cea mai mică de împărat şi Zâna cea bună care trecea pe Făt-Frumos prin valea lacrimelor.

Şi, ciudat, din toate aceste basme şi vise – de grijă şi de frică – mă deprinsei să ascult cuvintele până în fundul lor, să răspund la vorbă cu înţeles nevinovat, dar mai adânc decât s-ar fi căzut la un copil. Vorba la mine era icoană: o vedeam cu ochii.

Atât de mult basmele şi visele îmi sorbeau viaţa, că chiar lăcomia copilărească dispăruse. Trebuia cu d-a sila să mă puie la masă.

Galben şi uscat ca nişte moaşte, de capul meu nu rămăsese decât părul vulvoi şi îmbâcsit de praf.

Că mă iubeau toţi ceilalţi... Dar la ce-mi slujea dragostea lor? Ei mă credeau bolnav şi-mi dădeau foi de leandru şi ţintaură, pe când eu zăceam, aprins, nemulţumit cu ale vieţii. Zadarnic îmi descântau şi-mi puneau în mână câte un ou proaspăt şi rece; şi degeaba tata îmi răsturna punga lui cu sfanţi, căci eu mă stingeam de dorul basmelor, cari jucau şi se prefăceau necontenit pe geamurile ferestrelor. Numai cântecile tărăgănate şi haiduceşti mă odihneau o clipă, apoi vroiam să fiu singur şi să-mi închipuiesc ţările, cu munţi, cu

ape, cu soare, pe unde toate juvinele vorbesc şi cocorii să înşiruie şi cântă acelaşi cântec jalnic.

Când sor-mea mă lua în cârcă şi fugea spre nucii de la gropile cu nisip, eu închideam ochii, tremuram şi mi se părea că zbor spre tărâmul de care nu pomenisem nimărui.

Nu ştiu dacă înţelegeţi că la mine nervii şi visele îmi mistuiau viaţa. Şi totuşi, nimic nu-mi scăpau din câte se petreceau în juru-mi. Vorbele, şoaptele, micele răutăţi, mişcările, dorinţele, temerile, plăcerile, nevoile şi adesea chiar gândurile le înţelegeam, pe toate, de minune. Dar cu cât le înţelegeam mai bine, cu atât mă scârbeam de toate câte se petreceau în creierul meu.

Într-o zi eram bolnav, după cum auzisem, de „cuţit", şi mama veni voioasă, la umbra corcoduşului, unde zăceam întins, şi-mi zise vesel:

— Ştii c-o să te faci bine, sănătoşel şo s-ajungi om mare? Aşa mi-a dat în bobi...

— Om mare? Şi unde s-ajung om mare?

— În lume, cu aga şi cu boierii ţării...

— Şi aga şi boierii ţării sunt oameni ca toţi oamenii?

— Păi ce să fie, mamă, vezi bine, ce vrei să fie?

— Atunci mai bine cu voi; nu vreau s-ajung om mare cu oamenii; mai bine singur; mai bine cum ştiu eu şi nu ştie nimeni!

Trubadurul se ridică în genuchi. Închise ochii. Pleoapele, când i s-atingeau una de alta, tremurau. Era un semn la el că inima îi bătea prea repede.

— Destul, îi zise vecinul meu, iar o să începi cu acea părere de rău de copilăria ta smintită, cu acel dor de nesimțire şi de neştiință desăvârşită. Iar o să-ți plângi zilele pentru că ai învățat să citeşti. Parcă te văz căzând de oboseală, muncindu-te să dovedeşti că tipografia este nefericirea omenirii.

— Să mâncăm, că iar o să înceapă cu izbândirea viselor. El, care visează în toate serile de câte zece ori, să sperie că i se izbândeşte un vis. Pe el, copii!

Unul îl apucă de mâni, altul de picioare. Şi, pe când îl legănam, din buzunarele hainelor îi căzură pe iarbă câteva cărți şi un vraf de hârtii.

— Lăsați-mă, strigă Trubadurul, lăsați-mă, simț în nas acea duhoare de moarte!

Lăsați-mă să isprăvesc...

Îl întinsărăm pe iarbă. Dacă el vroia ceva, era cu neputință să-l întoarcem. Să odihni puțin cu fața în sus, se ridică în genuchi şi începu:

„Viața era prea lungă. Trăiam deştept şi-n somn. Sufeream la lumină şi pe întuneric. Îmbătrâneam în loc să cresc. Visele să înmulțeau şi mai toate se sfârşeau cu o babă bătrână, spaimă de urâtă, numai cu doi dinți în gingia de sus. Astă babă mă lua la goană, şi eu fugeam de-mi răpăiau tălpile; sfărâmam bolovanii, săream şanțurile, treceam prin mărăcini; oasele călcâielor mă înjunghiau şi mi se oprea răsuflarea. Şi baba, după mine, în spatele meu, cu mâna aproape de umerii mei; îi simțeam suflarea ei de gheață şi îi vedeam, fără să mă uit înapoi, văpăile ochilor.

Aşa mă gonea poştii întregi şi, când simțeam cum şi-a înfipt ghearele în spinarea mea, deodată sângele îmi îngheța în vine, pământul se despica în două şi mă cufundam într-o prăpastie. Mă deşteptam cu țipătul sugrumat şi spuzit peste tot trupul. De multe ori ai mei au crezut că am pojar. Numai eu ştiam ce am. Nimen n-ar fi putut crede.

Începui să am vedenii.

Într-o noapte vroiam să ies afară. Sora cea mai mare, care mă iubea ca pe luminile ochilor, sări din pat, mă luă în brațe şi mă duse în fundul grădinii.

Era o lună nepomenit de frumoasă. Lumina ei poleia în argint vişinii înfloriți. În capătul cărării soră-mea, subțire şi dreaptă, părea o stană de marmură albă. Lumina lunii să

schimbă în rumeniu, în violet, şi înecă lumea într-un aer albastru. Încremenii. Vroiam să mă mişc şi nu puteam. Înaintea mea, d-a curmezişul cărării înguste, cum vă văz pe voi acum, două ghemuri de tort învârtindu-se pe loc şi ce să deşira de pe unul se înşira pe celălalt. Cercai să fug şi nu izbutii, de frică ca nu cumva firul să m-apuce de picioare.

Vroii să strig. Fălcile mi se-ncleştaseră. Numai când miapărură nişte broaşte, buboase şi moi, şi începură a sări spre mine, căzând pe pământ ca un plesnet umed, făcui câțiva paşi şi căzui la pământ, cu mâinile întinse. Firul ghemelor mi se încolăcise de picioare.

Când sor-mea mă luă în braţe şi mă sărută apăsat, îmi venii în fire. Suspinam.

Luna, ca o sinie de argint, răvărsa lumina ei obişnuită. M-am uitat îndărăt. Ghemele şi broaştele dispăruseră.

Într-o zi cădea o ploaie caldă. Fulgerile se frângeau aprinse în norii rostogoliți de vânt. Streşinile giuruiau în căldări parcă s-ar fi jucat cineva pe o coardă de chitară.

Eu aveam ceva; nu puteam sta în casă; fulgerile mă aţâţau; cântecul streşinilor deşteptau în mine dor de poveşti.

Vârâi cățelul Corbii în sân şi, de pe uluci, pe creasta casei. Nici nu ştiu cum m-am trezit în pod. Acolo, lanțuri, bleauri şi leoci vechi, vârtelnițe rupte, țevi de puşcă, dărace, pieptini de lână, melițe şi sculuri de în şi de borangic agățate de

şiţele învelitorii. Le cercetai pe rând. Lanţurile mai ales îmi făceau o deosebită plăcere cum le zăngăneam în ropotul ploii.

Apoi pusei mâinile căpătâi şi mă lungii cu faţa în sus. Căţelul mi se încolăci pe piept, îşi vârî botul supt picioarele de dândărăt şi adormi tremurând. Eu spuneam *Fata nebună de împărat*:

Fata, una singură la părinţi, bolea într-un geamlâc de cleştar. Şi era aşa lumină, parcă s-ar fi aprins cerul. Şi fata ceru să se ducă la fântâna cu colac de peatră ca să bea apă. I se făcu pe plac şi se duse. La fântână, o babă, zbârcită şi uscată, turna apă într-un ulcior.

— Mamă, fă bine şi pleacă-mi ţâţâna urciorului să sug şi eu puţintică apă rece că mult mă arde un foc nestins.

Cum îi luă Dumnezeu mâinile, nu ştiu, că fata scăpă urciorul de pe ghizduri şi îl făcu numai cioburi.

Atunci bătrâna, oftând, o blestemă:

— Măiculiţă, lua-ţi-ar strigoul minţile cum mi-ai luat tu potolirea setii...

Şi parcă văzui... da, îl văzui... pe strigoi şontâcăind de la cap până la picioarele fetii ce zăcea întinsă, şi îi picura, dintr-o chitară veche, un cântec ameţitor ca o apă liniştită şi

adâncă. Coardele groase zbârnâiau izbite de lemnul uscat al chitării, iar cele subțiri să răsfățau într-o piuială măruntă şi întoarsă pe loc.

Strigoiul rânji şi puse mâna pe fata de împărat. Ea se lăsă moleşită s-o puie în cârcă. Înghețai de spaimă şi răcnii, făcându-mi cruce:

— Piei, proclete!... Oh! cât e de frumoasă! Unde vrei s-o duci?

Privii împrejur. Să făcuse întuneric. Mă aruncai pe gura podului. De pe acoperiş mă rostogolii în putina cu apă".

— Fleacuri, nervi! zise unul dintre noi, tăind şirul Trubadurului, galben ca ceara; fleacuri, cântau şiroaiele de apă ce cădeau în fundul căldărilor goale. Iacă chitara strigoiului.

— Ai dreptate şi eşti prost, răspunse Trubadurul necăjit, ştiu şi eu că fundul căldărilor bombăneau acel farmec de sunete, dar dacă închipuirea creează o viață de chinuri, crezi tu că suferi mai puțin decât dacă aceeaşi viață ar avea şi brutalitatea realității? Şi dacă o veste mincinoasă ți-ar veni la urechi, că iubita te înşeală, crezi că n- ai suferi ca şi cum te-ar înşela în realitate? Şi chiar de te-ai încredința de eroare, îți va rămânea îndoiala, un început de nefericire. Un om poate muri dacă asemenea temeri îl vor covârşi. Cauza e uşor de înțeles. Poți să râzi tu de ea, poți s-o numeşti iluzie, vedenie, nervi. Eu o numesc „jumătatea cealaltă a vieții

pipăite”. La unii pridideşte sângele, la alţii nervii. D-aci cele două vieţi: viaţa reală şi viaţa închipuită.

— Dacă înţelegi aceste lucruri, amice, îi zise cel mai voinic dintre noi, pentru ce nu păstrezi o cumpănă mai potrivită între cele două vieţi?

Trubadurul îşi şterse sudoarea de pe frunte şi răspunse:

— Oh! dar nici voi... Nimeni pe lume nu va înţelege că o idee adânc înfiptă în mintea ta împreună cu un sentiment al ei este forţa fatală care te poate duce la peire sau te poate face om mare. Şi o idee în aşa condiţiuni este o realitate pentru om mai brutală decât un bolovan pe care l-ar pipăi cu d-amăruntul. Eu poate să pier, prada unor iluzii triste, după voi, a unei realităţi nedrepte, după mine. Deosebirea între noi e că eu vă înţeleg toate cuvintele vieţii voastre, iar vouă vi se pare că le înţelegeţi pe ale mele. Vă făliţi cu pozitivismul vostru... Ştiinţa care studiază un creier mort este ştiinţa morţii. Şi nu tăgăduiesc, ştiinţa a înţeles pe deplin de ce moare un om şi toate prefacerile prin care trece un cadavru, dar n-a înţeles nici pe sfert viaţa şi schimbările ei. „Cauza unică şi iniţială” este o taină pe care nu cu algebra voastră o veţi înţelege.

— Să mâncăm, că te-ai obosit.

Credeam că l-om întoarce din povestirea sa.

— Nu, răspunse Trubadurul, vreau să isprăvesc. Nu înțeleg... Şi dacă nu înțelegi, de ce să trăieşti?... Dați-mi un pahar cu vin... Mi-e frig... Dați-mi să beau...

Luă un pahar; îl aduse la gură. Mâna îi tremură aşa de tare, încât îl scăpă şi îl vărsă pe iarbă. Luminele ochilor i se măriră fără pic de scânteie, ca nişte ținte bătute în doi nasturi de sidef.

— Dar visele începură a mi se izbândi; vorbesc de cele urâte...

Şi începu să povestească c-o voce aşa de puțin omenească, că pe noi, prietenii lui d-atâția ani, ne cuprinse o frică mai ciudată ca frica unui copil care ar trece noaptea prin curtea bisericii.

„Eram de zece ani... Deschisesem ochii pe o copilă cam de vârsta mea, cu care colindam viile. Bălaia îi ziceam eu, căci era albă, slăbuță, cu părul ca un caier de lână moale şi învoaltă. Ochi verzi... verzi şi blânzi... nu mă înşelau niciodată... Un glas dulce, ca după somn. Semăna cu ochii aşa de mult, că, de vorbea, mi se părea că-i văz ochii, şi de mă privea, lung şi blajin, mi se părea că în fundul urechilor auzeam glasul ei mângâietor. Semăna cu sor-mea. Pe amândouă le iubeam deopotrivă. Şi le iubeam din cale-afară, căci numai ele se apropiau de lumea basmelor mele, după care aş fi alergat până să nu mai rămâie piele pe tălpile picioarelor.

Într-o seară, înainte de a ne despărți, o gătii cu flori de păpădie şi cu mlădițe de măzăriche şi îi zisei, trist, fără să pricep de ce:

— Bălaio, de cine ți-e dor ție când eşti singură?

— De tine, de lună şi de flori... Cu ele mi-e dor de tine... Cu tine nu mi-e dor de ele...

— Dar tu o să mergi cu mine dacă m-oi duce departe-departe?

— Departe... nu e ca aici... departe e pustiu... Mai bine cu ai noştri...

— Dar dacă oi săpa o groapă adâncă-adâncă, o să te cobori cu mine, să vedem ce-ar fi pe alt tărâm?

— Adânc... e frig!... Adânc... e întuneric!... Mai bine la soare.

Adormii în noaptea aceea încet-încetişor; mi-auzeam răsuflarea. Vroiam să nu adorm, dar, închizând ochii, de frica întunericului, mă fură un somn în care numai trupul şi ochii adormiseră. Dam să mişc mâinile şi să deschiz ochii. Mâinile – grele, ca nişte drugi de fer, cu neputință de mutat din loc. Pleoapele – ca turnate în plumb şi topite una într-alta.

După un vânt, pe care-l auzii o clipă ca şi cum ar fi suflat peste lumea toată, mi se păru că deschiz ochii, că mă scol în picioare, deşi îmi ziceam: „Cum, deschisei ochii şi sunt cu ochii închişi? Cum, mă sculai în picioare, şi stau lungit în pat, sput plapâmă, lângă mama?”

Se făcea o câmpie întinsă. Eram cu tata, cu soră-mea şi cu Bălaia. Trei cai, înhămaţi la o căruţă, păşteau, sforăind.

Din senin, auzii: „Destul aţi odihnit pe drum!... să nu vă mai opriţi...” Ne suirăm în căruţă. Caii sorbeau depărtarea gonind; iarba se uscase; un nor de praf ne învăluia... Caii plesniră. Căruţa se sfărâmă. Pe noi ne azvârli unul peste altul. Eram deasupra lor, ameţit de zguduire. Pământul se deschise. Întâi înghiţi pe sor-mea, apoi pe Bălaia şi la urmă pe tata, care mă înhăţase de cămaşe şi mă târa după dânsul. Pământul îi acoperi şi se închise între ei şi mine. Şi din fundul lui auzii o jale năbuşită:” Ah! e pustiu... e frig... e greu...

Întuneric!”

A doua zi sor-mea se bolnăvi. Visul meu mi se deşteptă în minte. De spaimă, nu mai vorbii nimărui. Toată viaţa mea se mărginea la micile servicii ce făceam bietei bolnave. I-aduceam apă, îi ţineam de urât, îi mângâiam mânele slabe şi reci. Eram sigur c-o pierd. Visul meu o răpunea. Durerea mea era un fel de nesimţire. Câteodată mă muşcam de mână, ca să mă încredinţez dacă trăiesc, şi nu simţeam nimic. În sfârşit, ea muri fără să se plângă, închise ochii uitându-se în ochii mei, cu părerea de rău că m-a întristat.

Ce noapte posomorâtă! La capul ei ardea o lumânare de ceară. Mâinile – încrucişate pe piept. Tata era pe drumuri, pentru pâinea de toate zilele, fără nicio ştire. Ceilalți adormiseră plângând.

Eu mă sculai încetişor, ca o pisică, şi îngenucheai la patul ei. Încremenisem gândindu-mă că dacă cineva mi-a trimes acea veste în vis, acel cineva trebuie să fie undeva şi, de mă voi grăbi, voi întâlni pe sor-mea... Gândurile mele se rupseră d-un ululuit care ieşea de sub cearceaful moartei. Sării în picioare. Mă plecai spre dânsa. Un zgomot de scânduri. Tresării. Iubita mea se îndoi puțin de mijloc, şi mâna dreaptă a ei rupse panglica care o lega de cea stângă şi-i alunecă pe coaste. Vrusei să strig: „Mamă, scoală-te, e vie!” Imposibil.

În spatele meu auzii nişte hârjiituri pe geamuri. Mă întorsei spre ferestre. Ceva negru aluneca d-a lungul geamurilor, cădea şi iarăşi se ridica. Casa mi se învârti supt picioare. O amețeală îmi luă vederea şi căzui mototol la pământ...

Nu ştiu peste câte zile m-am deşteptat. Sor-mea, care mă purta în cârcă, care îmi dădea cele dintâi vişini pârguite, care nu mă lăsa să plâng niciodată, pierise dintre noi.

Zadarnic îmi spuneau ceilalți că în noaptea aceea cățelul intrase supat, că o scândură rău aşezată căzuse, că pisica, cu pisoi mici, dase să intre în casă cu un şoarice. Acel alai jalnic, de hârjiituri, de zgomote şi ululuieli în jurul moartei, care mişcase mâna dreaptă, nu-mi ieşea din minte.

Căzu şi tata bolnav de junghi. Zăcea în patul de lângă sobă, şi eu tremuram de friguri în patul cel mare. Ceilalți stropoleau p-afară trişti, şi vai de mâncarea şi odihna lor!...

Tata începu să sufle greu. Îmi făcu semn să m-apropii de el. Eu ieşii de supt cojoacă şi mă lungii lângă dânsul. Mă îmbrățişă şi, când eu îi zisei: „Tată, mă doare", el mă sărută pe frunte şi târziu îşi dezlipi buzele de pe fruntea mea. Mă încinse căldura.

Ochii mă usturau. Picioarele nu mi se astâmpărau, căutând răcoarea. Degetele m-ar fi fript dacă s-ar fi alăturat. Şi tocmai când ațipii simții o mână rece care mi se înfige în spinare. Auzii bine un „ah!" năbuşit. Cercai să fug din pat şi rămăsei spânzurat în mâna tatii, țeapănă şi încleştată în spatele cămăşii mele.

În acea zvârcolire, un fulger îmi trecu prin minte: „Desigur, şi tata a murit, şi Bălaia va muri. Mi s-a izbândit visul... întocmai!"

Cu sor-mea se dusese mângâierea, cu tata cântecele, cu Bălaia dragostea.

Mă întremasem.

Luna lui iulie era caldă şi veselă. Singura soră ce-mi mai rămăsese, ai cărei ochi nu erau verzi, mi-aduse căpşune şi dude albe. Mă trezeam ca dintr-un somn lung. Nu-mi

rămăsese din toate nefericirile decât un fel de amintire pierdută în mintea mea ca într-o negură adâncă.

— De ce nu mai cântă tata?

— A murit, răspunse ea, ridicându-mi părul de pe ochi şi netezindu-mă pe obraji.

— Dar Colia? Mi-e dor de dânsa.

— S-a dus Colia, biată Colie!

— Dar Bălaia?... N-am văzut-o de-atâta vreme!

— Bălaia?... Nu se ştie nimic de dânsa. Trăia din uşe în uşe... Unii spun că a murit şi- a îngropat-o popa pe seama bisericii.

Atunci mi se păru că mă aflam în pustie locuri: nemărginire, muțenie, cer albastru.

Şi mi-era dor, şi n-aveam cui să spui dorul. Începui să plâng. Viața mi se stinsese cu izbândirea visului de care mi-adusei aminte."

Trubadurul stătu neclintit în picioare. Buza de jos îi tremura. Clipea des, ca şi cum ar fi voit să alunge nişte vedenii.

— Dăstul, îi zise unul din noi. Ne-ai obosit. Culcă-te jos. Odihneşte-te. Ce te uiți aşa? Nu e nimic. Nu vezi nimic decât cerul limpede.

— Ba văz! răspunse Trubadurul.

Ochii i se desfăcură mari şi turburi, gura i se deschise larg. Pieptul i se umflă.

— Ba văz! Văz bine ceea ce voi nu puteți vedea! Fata de la disecție era Bălaia... albă şi rece... pe masa de marmură...

— Nu putea fi ea. Čš i s-a spus de mult că a murit.

— Nu, nu, se făcuse nevăzută... O fi înşelat-o cineva... a furat-o... era sărmană de părinți... Numărul *două* nu m-a înşelat. Visasem că murise trei... au murit numai doi. E un număr fatal. Când întâlnesc un chip ciudat, pentru întăiaşi dată, or pe ce uliță m-aş duce, până seara, trebuie să-l întâlnesc a doua oară. Când oi râde într-o zi, e cu neputință, în aceeaşi zi, să nu râd a doua oară, deşi foarte rar mi se întâmplă să râz. Odată mi s-a spus de un domn cu dinți frumoşi că are dinți falşi; de altul, că înşeală la cărți; de nu ştiu cine, că se însoară a treia oară; de un ministru, că se îmbată, şi de un avocat, că face testamentele muribunzilor aşa ca să le moştenească întreaga avere. Până seara, în aceeaşi zi, mi s-a vorbit despre alții întocmai ca de cei dintâi. Credeam – adăogă Trubadurul – că la disecție am întâlnit o a treia ființă care să semene cu sor-mea şi cu Bălaia. M-am înşelat. Şi de astă dată *două* a bătut pe *trei*. Bălaia era pe masa de marmură. Am cercetat în catastifele

bisericii, am citit pe toate crucile. Numele ei lipsea. A răpit-o cineva, şi nimeni nu s-a îngrijit de dânsa: o belea mai puţin la uşe, o îmbucătură de pâne câştigată!... Oamenii sunt fără inimă... Câini!... Hoţi!... Stârvuri!... Nu mai sunt oameni!... Cultura i-a ucis!...

— Nu ai destule dovezi... De unde ştii?

— Era ea... era ea! răspunse Trubadurul, amestecându-şi vorbele cu râsul... Era ea!...

I-am dăschis ochii... erau verzi ca ai ei... în cel drept avea o pată galbenă pe iris... ca şi dânsa... În stânga sânului, desfăcut la vederea tuturor elevilor, avea o mură neagră... ca şi ea... Nu puteau fi trei în lume ca ele!... Sor-mea avea aceleaşi semne...

— Trebuia să afli de unde fusese adus cadavrul...

— Oh, am aflat! răcni Trubadurul parcă l-ar fi înjunghiat cineva. Ah, tăceţi! Am aflat!... Nu mai există oameni!... Lumea s-a prefăcut într-o mocirlă în care numai porcii se răsfăţă!... Mă îneacă acel miros al morţii, rânced, greu... Şi odinioară mirosea a flori de câmp...

Ochii i se supseră. Picioarele i se tăiară de la genuchi. Îl luarăm de subţiori.

Mâinile îi căzură moi, legănându-i-se din umeri. Capul i se dete pe spate, cletănându-se ca şi cum ar fi fost un ghem legat c-o sfoară cu care te-ai juca.

Îl întinsărăm pe iarbă. Îl dezbrăcarăm şi începurăm a-l freca pe mâini şi pe picioare cu rom amestecat cu vin.

Când se deşteptă, fața-i era albă-vineție, ochii stinşi şi degetele mâinilor îi tremurau. Sughiță. Îşi trecu mâna pe frunte. Ceru un pahar cu apă. Privi împrejur. Şi, ca şi cum şi-ar fi adus aminte, din fundul unui veac, ne zise linişt it:

— Nu e nimic, dragii mei, nu face nimic... Ştiința voastră va dezlega toate. Aş vrea să mă culc. Crez că acum voi dormi bine.

Cum îşi plecă capul, adormi.

Înaintea noastră stau merindele risipite. Ne ajunsese foamea, dar nimeni nu îndrăzni să ia vro îmbucătură.

Priveam, tăceam, ne gândeam. Analistul clipea des; scepticul ridica din umeri; al treilea să uitase c-o mână pe frunte; eu închisesem ochii şi pifăiam dintr-o țigaretă stinsă.

Se deşteptă tocmai când soarele aluneca pe după frunzişul pădurii.

Ceru să mănânce. Îi păru rău că din cauza lui noi răbdaserăm de foame. O privighetoare îşi piruia povestea ei neisprăvită. Prin pădurea deasă străbăteau săgeți de lumină.

— Să ne întoarcem, zise Trubadurul liniştit. Voi credeți în viața viitoare?

— Aş!... fleacuri...

— Va veni o viață eternă şi perfectă peste câteva miliarde de ani.

— Altă prostie! Când se va stinge soarele, aşteaptă tu mult şi bine o viață eternă şi perfectă...

— Soarele nu arde ca să se mistuie vreodată. E o nerozie ştiințifică că soarele ar fi un colos înflăcărat. Căldura şi lumina e rezultatul sferii de eter care îl înconjoară. Eterul condensat a produs tot ce există, materie, plante, animale, şi tot din el, vibrând veşnic, va izvorî o viață veşnică şi perfectă.

— Eu, zise Trubadurul, n-aş dori o altă viață, chiar dacă ar fi eternă şi perfectă, decât numai o clipă... Ce mult doresc să le mai văz o dată!

— De unde ştii că n-ai să le vezi? Lumea este un şir nesfârşit de fenomene, şi oamenii, descoperind legile la care

ele se supun imediat şi vremelnic, cred că au isprăvit cu misterele naturii. Cine ştie dacă n-o să vă întâlniți!

— Să poate; dar aş dori să am conştiință că ne-am întâlnit. Să ştiu cine au fost ele şi cine am fost eu. Altfel, la ce mi-ar folosi reînvierea cu o conştiință străină de cea de azi?

Aşa, lăsându-se în voia vorbei, ajunserăm la capul podului.

După părerea tuturor, eu trebuia să dorm cu Trubadurul, acasă la el, căci cu niciun preț n-ar fi vroit să se culce aiurea. Toți îmi şoptiră că n-ar fi bine să-l las singur.

Se înserase când ajunserăm acasă. Luna se ridica la orizont cât o baniță şi aşa de roşie, că parcă ieşea dintr-un ocean de sânge. O cărăruie îngustă tăia grădina până-n fund.

Cum ne simți, câinele începu să hămăie, apoi se plecă la picioarele Trubadurului şi, dând din coadă, chefni de bucurie. Câteva găini, culcate în corcoduşul din fața casei, trezite din somn, se mutară pe picioare, ploconind capetele în sus şi în jos.

Intrarăm în casă.

Aprinse două lumânări. Cărțile erau răvăşite pe scaune, pe masă şi pe patul de lângă sobă. Păiajeni îşi întinseseră pânzele, ca nişte dantele străvezii şi prăfuite, în unghiurile tavanului de scânduri. De grinda groasă din mijlocul

tavanului atârna un crâmpei de aţă, pătat de muşte, de care odinioară atârnau halviţa la lăsatul-secului.

— Am rămas singur, îngână încet Trubadurul, aruncându-şi pălăria în firida sobei.

Am rămas singur, şi am fost mulţi. Toate lucrurile din casă îmi fac rău, şi totuşi, nu m-aş muta nici într-un palat. Dacă n-aş fi mâhnit şi torturat, ce aş putea fi eu pe lume?

Dăschisei gura ca să-l întorc din aceste gânduri, dar, mai nainte d-a slomni vrun cuvânt, el îmi zise repede:

— Ai dreptate!... Ai dreptate!... Ce-a fost s-a dus, ce va mai fi o să se ducă. Fii pe pace. N-ai venit degeaba. Am să-ţi cânt o romanţă pe care am scris-o ieri noapte.

Îşi desprinse vioara din cui. Încercă coardele şi începu să cânte.

Atacând repede coarda subţire cu o migală de sunete ascuţite, trecu printr-o gamă pripită pe cea din urmă coardă. Arcuşul lui scotea nişte vaiete cari se asemănau cu jalea omenească. Începu un *duo* pe coarda a treia s-a patra, prelung, naiv, sfârşind cu o vijelie pătimaşe, ca să-şi reia iarăşi ideea să pe prima coardă într-un şir de note tremurătoare, calde, aci vesele, aci triste, necontenit puternice şi sigure.

De după sobă scoaseră capetele trei pisoi mici, cari se cletănau pe picioare. Cu ochii țintă, albaştri şi sticloşi, priviră fermecați şi se retraseră în fund, şi iarăşi apărură, ca şi cum capetele lor rotunde erau legate împreună. Unul din ei pâhăi şi începu să mişte capul după arcuşul care aluneca pe coardele viorii.

Deodată s-auzi un plesnet sec. Căzuse căluşul, prididit de brațul nervos al Trubadurului. Pisoii se ascunseră în culcuşul lor.

— Nu mai cânt, zise trist Trubadurul, mi-e frică să nu cază căluşul a doua oară. Ah!

Numărul *două*!

Dormiserăm un somn. Pe la miezul nopții, mă trezi o târşiitură de paşi.

Dăschisei ochii şi înghețai văzând pe Trubadur. Se furişase de lângă mine şi să încerca a-şi potrivi căluşul la vioară. Luna lumina odaia aşa de bine, parcă s-ar fi răvărsat de ziuă. Trubadurul era în cămaşa de noapte. Cu ochii închişi, îşi potrivi căluşul.

Luă arcuşul din cui; dăschise o cutioară mică; îşi frecă arcuşul cu sacâz; trase zăvorul uşii şi ieşi liniştit cu picioarele goale.

— E somnambul, bietul Trubadur!

Îmi auzii ticăitul inimii.

Sării din pat şi-l urmării, neîndrăznind să-l dăştept, de teamă să nu moară de spaimă.

El, după ce trecu pragul tinzii, se îndreptă spre fundul grădinii, încercând coardele cu degetul. Ocoli tăietorul din bătătură; păşi peste nişte ostreţe, uşurel, ca să nu se taie, şi apucă pe cărăruia îngustă. Când ajunse la dudul bătrân, îşi acordă vioara. M-apropiai de dânsul... Era cu ochii închişi...

Fața – albă ca varul.

Tremuram de frică. Nu ştiam ce să fac. El îşi atârnă vioara şi arcuşul de degetul cel mic şi, cu o uşurinţă nemaipomenită, se agăţă de primele ramuri, se îndoi de mijloc, rezemându-se în picioare, şi începu să se suie printre crăcile groase ale dudului. Voii să strig: „Dăstul! o să cazi! dă-te jos!” Frica îmi luase limba.

Când se apropie de vârf, încercă cu mâinile cele din urmă ramuri, ceva mai groase ca degetul, şi, punând piciorul pe ele, să înălţă deasupra dudului ca o statuă alburie cletănată de mlădierea ramurilor. Ridică capul spre luna care strălucea deasupra lumii.

Era tot cu ochii închişi. Înmărmurisem, cu gura căscată şi cu braţele întinse spre el.

Trubadurul aduse vioara supt bărbie şi începu o furie de sunete în tăcerea adâncă a nopţii. Eram hotărât să-i strig: „Dăstul! dăstul! „Două coarde îi plesniră una după alta şi căluşul trosni sinistru. Trubadurul trăsări şi ridică vioara în sus. O fantomă se încerca a pluti în văzduh. Dăschise ochii; se trezi, se clătenă pe picioare, îşi pierdu cumpătul şi, ţipând desperat, să prăvăli din vârful dudului.

Răbufni de pământ, la picioarele mele, scăldat în sânge, cu capul zdrobit.

Mă plecai... Mi se păruse că dându-şi sufletul şoptise... „Ah! numărul *două*”...

În învălmăşeala de cărţi şi de note, i-am găsit testamentul olograf, scris şi subscris cât se poate de dăsluşit. Ne ruga:

„Să se vânză toate lucrurile din casă, între altele, o pereche de paftale turnate în argint şi un chilim vechi şi frumos ales. Să se dărâme casa.

Să se răsădească pomi peste tot locul, păstrându-se poteca care duce la dudul bătrân din fundul grădinii.

Pe mine să mă îngroape în stufăria de vişini, la rădăcina unui persic rătăcit printre ei; florile de persic sunt cele mai

frumoase, iar fructele au cel mai răcoritor gust. Acolo se află un mormânt adânc săpat. E mormântul Bălaiei.

Veți săpa până veți da de un coşciug larg, căptuşit cu plumb; să mă lungiți binişor lângă dânsa, ochi în ochi, gură în gură, să pară că suntem vii, ca odinioară.

Veți țintui în piroane groase pleoapa coşciugului, ca nu cumva broaştele să ne turbure liniştea şi să ne păteze trupurile.

Viermii cari se vor naşte din noi se vor iubi.

Pe mormânt veți răsădi merişor.

Prima fată cu ochii verzi a oricăruia dintre amicii mei E... A... A... şi B... va moşteni grădina mea.

Amicii mei de mai sus, pe care totdeauna i-am iubit, vor fi executorii acestui testament şi vor publica, când vor voi ei, memoriile mele, scrise de mâna mea. Aceste memorii se găsesc în chichița lăzii de supt icoane.

P. S. Vioara să mi se puie supt căpătâi.”

Executorii testamentari am împlinit o parte din dorințele bietului Trubadur.

Grădina în care se odihneşte el este cea mai frumoasă din Olteni. Pe mormânt i-am ridicat un bloc de marmură în formă de piramidă.

Până acum n-a avut nicio moştenitoare. Pozitivistul are un copil mic cu ochii verzi, căruia îi zicem „micul inginer”, dar e băiat, nu e fată.

Ne-a făgăduit însă că în curând ne va răpi scumpa noastră grădină.

SFÂRŞIT